

Δημήτρης Βλάχος

Μια εικαστική ανάγνωση του βιβλίου του Ιγνάτη Χουβαρδά, *Υπόκληση στον πειρασμό*, εκδ. Οδός Πανός 2014¹.

Ο τίτλος «Υπόκληση στον πειρασμό» και στο εξώφυλλο του βιβλίου η φωτογραφία ενός κοριτσιού με το λοξό βλέμμα, της Harriet Anderson σε εφηβική ηλικία, από την κινηματογραφική ταινία του Bergman (*Summer with Monica*, 1953), προϊδεάζουν τον αναγνώστη για το θέμα που πραγματεύονται τα οκτώ διηγήματά του συναδέλφου φιλόλογου Ιγνάτη Χουβαρδά αλλά και το ύφος τους. Προτείνω να προσεγγίσουμε αυτό το λογοτεχνικό βιβλίο ως ένα εικαστικό έργο, έναν μεγάλο πίνακα ας πούμε, στον καμβά του οποίου απλώνονται ζωγραφιές, που δεν είναι τίποτε άλλο από πορτρέτα κοριτσιών, όχι γυναικών, οι χειρονομίες τους και οι πιο λεπτές τους κινήσεις, έτσι όπως καθρεφτίζονται στα μάτια του συγγραφέα – ζωγράφου Ιγνάτη Χουβαρδά.

«Υπόκληση στον πειρασμό...». Ένας τίτλος υπαινικτικός που δίνει μια υπόσχεση ευπρεπούς αναγνωστικής αποπλάνησης. Ο «πειρασμός» εδώ, δεν έχει να κάνει με τον διάβολο, τον γνωστό Εωσφόρο. Ο πειρασμός του Ιγνάτη Χουβαρδά γράφεται με μικρό «π» και έχει να κάνει με την πρόκληση και την πρόσκληση για μια αναμέτρησή μας με τη μία από τις δύο διαστάσεις που χαρακτηρίζουν την ανθρώπινη κατάσταση στη γήινη παρουσία της, και αυτή δεν άλλη από την ερωτική επιθυμία και τη λογοτεχνική της έκφραση. Η άλλη διάσταση είναι ο θάνατος.

Ο έρωτας, λοιπόν, στη γήινή του διάσταση και μάλιστα στην τρυφερή παραλλαγή του εφηβικού έρωτα είναι το θέμα αυτού του βιβλίου. Τα κορίτσια που εμφανίζονται με ποικίλα ονόματα, Αγγελική, Λουίζα, Μαρία, Στεφάνια, αλλά και παρανόμια που τους δίνει ο συγγραφέας – αφηγητής όπως «η κοτσίδα», «το κορίτσι αγιόκλημα», «η κοπέλα που δοκιμάζει αθλητικά παπούτσια σε κατάσταση αθλητικών ειδών», είναι κοπέλες με ηλικία μικρότερη των 30 ετών, φοιτήτριες ή νεαρές ανύπαντρες και χωρίς υποχρεώσεις, που συχνάζουν ανέμελα σε καφετέριες, σε νεανικά μπαράκια και μετακινούνται με λεωφορείο για να προσφέρουν εικόνες τους στο βλέμμα του

---

¹ Κείμενο που γράφτηκε και διαβάστηκε στην παρουσίαση του βιβλίου του Ιγνάτη Χουβαρδά στο καφέ «Οκτώ» της Κομοτηνής το απόγευμα της Πέμπτης 7 Απριλίου 2016.

συγγραφέα – ζωγράφου. Κι αυτός πάλι κρύβει έντεχνα την εφηβική πληγή ενός άντρα που δεν θέλει να μεγαλώσει, εμμένει, λοιπόν, ως λογοτέχνης πλέον στην παρατήρηση και καταγραφή της κοριτσίστικης ομορφιάς και κρύβεται είτε πίσω από επώνυμους νεαρούς αφηγητές όπως ο Κύριλλος είτε και πίσω από την ανώνυμη αφήγηση άλλων προσώπων.

Η γραφή του Ιγνάτη είναι εικαστική. Φωτογραφική, άλλοτε, παγώνοντας τον χρόνο και δίνοντας διάρκεια στη στιγμή. Κι άλλοτε, πάλι, κινηματογραφική, όπου κίνηση, ήχοι, θόρυβοι, φωνές, συμπλέκονται και δημιουργούν τη συγκίνηση. Σημειώνει στο μπλοκάκι του, όπως ο Κύριλλος στο τελευταίο του διήγημα, κινήσεις και χαρακτηριστικά προσώπων των κοριτσιών σε διάφορους χώρους, στην αγορά, στο λεωφορείο, σε εμπορικά καταστήματα.

Είπα ότι τα διηγήματα του Ιγνάτη συνθέτουν έναν μεγάλο πίνακα με πορτρέτα κοριτσιών. Υπαινίχθηκα ότι η γραφή του γίνεται καθρέφτης για να καθρεφτιστεί η ανέμελη ομορφιά των κοριτσιών που δεν είναι ακόμη γυναίκες, γιατί δεν τους το επιτρέπουν η ηλικία και τα βιώματά τους. Γιατί το σώμα τους και η ψυχή τους δεν έχει περάσει τρικυμίες και θύελλες. Ποια είναι όμως η αφανής γεωμετρία αυτού του πίνακα; Ποιες είναι οι κρυφές του παραδοχές; Τι προτείνει στον αναγνώστη – θεατή που στέκεται και παρατηρεί αυτόν τον ύμνο στη νεότητα, ενώ νιώθει και τη μελαγχολία του συγγραφέα – ζωγράφου; Εδώ θα σταθώ γιατί με ενδιαφέρει να κατανοήσω τα αξιώματα που θεμελιώνουν την αφανή γεωμετρία της εικαστικής γραφής του και να τα μοιραστώ μαζί σας.

Αξίωμα πρώτο της αφανούς γεωμετρίας της Υπόκλισης στον πειρασμό: Η ζωή δικαιώνεται μόνο ως αισθητικό φαινόμενο γιατί μόνο έτσι αποκαλύπτεται ό,τι πιο ζωντανό υπάρχει, ενώ η επιστημονική σκέψη και φιλοσοφικός στοχασμός παγώνουν τη ζωή με τις αφαιρέσεις τους και τις λογικές τους ταξινομήσεις. Σ' αυτό θα συμφωνούσε και ο Νίτσε που είδε τη ζωή σαν λογοτεχνία. Ενώ ο Χαίλντερλιν θα έδειχνε με τους παρακάτω στίχους γιατί ο γνωστός για τη δυστροπία του Σωκράτης έδειχνε την εύνοιά του στους πιο όμορφους νέους και επιθυμούσε τη συναναστροφή μαζί τους:

Σωκράτης και Αλκιβιάδης

Γιατί την εύνοιά σου, ω ιερέ Σωκράτη,
σε τούτον τον έφηβο διαρκώς χαρίζεις;

Μη δεν γνωρίζεις αξιότερους του;

Γιατί στραμμένα είναι με αγάπη, όπως στους θεούς,
τα μάτια σου επάνω του;

Όποιος το πιο βαθύ στοχάστηκε, αγαπά ό,τι πιο ζωντανό υπάρχει.

Την υψηλή νιότη κατανοεί όποιος τον κόσμο έχει κοιτάξει

και, συχνά, οι σοφοί υποκλίνονται

στο τέλος μπρος στην ομορφιά.

["Warum huldigest du, heiliger Sokrates,

Diesem Jünglinge stets?

Kennest du Größers nicht,

Warum siehet mit Liebe,

Wie auf Götter, dein Aug' auf ihn?"]

Wer das Tiefste gedacht, liebt das Lebendigste,

Hohe Tugend versteht, wer in die Welt geblickt,

Und es neigen die Weisen

Oft am Ende zu Schönem sich.]

Ας σημειώσουμε τον στίχο του Χέλντερλιν «οι σοφοί υποκλίνονται...» που τον βρίσκουμε στον τίτλο του βιβλίου «Υπόκλιση στον πειρασμό», μόνο που ο Ιγνάτης υμνεί, όπως και ο Ελύτης, την ομορφιά που την ανακαλύπτει στο πρόσωπο των κοριτσιών (Χουβαρδάς, *Υπόκλιση στον πειρασμό*, σσ. 17-18).

Αξίωμα δεύτερο της αφανούς γεωμετρίας της Υπόκλισης στον πειρασμό: Η πραγματικότητα δίνει εικόνες της ομορφιάς, ωστόσο αυτές δεν μεταφέρονται αυτούσιες, αλλά διαμεσολαβούνται από τον ζωγράφο – συγγραφέα. Ένα βλέμμα,

μια χειρονομία, ένα χαμόγελο, ένα δάκρυ γίνονται πίνακας ζωγραφικής και διήγημα, αφού πρώτα επιλεγούν από τη συγκίνηση του καλλιτέχνη, ο οποίος βρίσκεται ήδη σε μια διάθεση ερωτικής προετοιμασίας, για να εμπλουτιστούν έπειτα από τη φαντασία του και να αποκτήσουν, τέλος, μορφή μέσω της τέχνης του. Που σημαίνει ότι τα κορίτσια που γίνονται αντικείμενο του πόθου στα διηγήματα του Ιγνάτη Χουβαρδά προέκυψαν επειδή η φαντασία του αφηγητή-συγγραφέα πρόσθεσε στην πραγματικότητα κάτι που αυτή δεν το είχε αρχικά. Μια φλούδα μόνο ανήκει στην πραγματικότητα. Οι χυμοί του φρούτου της λογοτεχνικής γραφής είναι δημιουργία της φαντασίας (ή φαντασίωσης) του συγγραφέα. Η γραφή είναι η τέχνη για να βγει στο φως αυτή η διαμεσολαβημένη πραγματικότητα, επινοημένη από τον συγγραφέα και καθρεφτισμένη στη γραφή του.

Όταν, τώρα, η επινοημένη και ερωτικοποιημένη από τη φαντασίωση του συγγραφέα μορφή της κοπέλας ενισχυθεί υπέρμετρα και γίνει τύραννος της πραγματικότητας, τότε διαταράσσεται η ισορροπία του ίδιου του ερωτευμένου αφηγητή - συγγραφέα. Η πραγματική κοπέλα, η Στεφανία για παράδειγμα στο διήγημα «η πάλη με τις σκιές», δεν πρέπει να συγχέεται με την επινοημένη από τη φαντασία του καλλιτέχνη κοπέλα με τον όνομα Στεφανία. Το να ερωτευτείς μια πραγματική κοπέλα και να διαψευστείς από το πραγματικό της σώμα είναι κάτι που αντέχεται. Το να ερωτευτείς όμως αυτήν που έφτιαξες με τη φαντασία σου, την πρόβαλες πάνω στην πραγματική και σε διέψευσε, αυτό είναι κάτι που δεν αντέχεται, γιατί το σώμα της που ονειρεύτηκες, το ονειρικό της σώμα, δηλαδή, έχει ένα βάρος απουσίας αβάσταχτο.

Ο Πυγμαλίων ερωτεύτηκε το άγαλμα που σμίλεψε με τα ίδια του τα χέρια. Αυτό ερωτεύτηκε με πάθος παράφορο κι όχι μια πραγματική γυναίκα. Και αυτό το άγαλμα ζήτησε από την Αφροδίτη να ζωντανέψει για να γίνει η σύντροφός του, η Γαλάτεια του. Τη γυναίκα που έφτιαξε με την τέχνη του και τη φαντασία του αυτήν πόθησε περισσότερο από κάθε άλλη πραγματική...

Πρέπει, λοιπόν, ο καλλιτέχνης (αλλά και ο ερωτευμένος), σύμφωνα με το αξίωμα της αφανούς γεωμετρίας του Ιγνάτη Χουβαρδά, να διακρίνει την πραγματική κοπέλα από την φαντασιακή του επινόηση, διαφορετικά απειλείται με κατάρρευση όταν επέλθει η απομάγευση. [Χουβαρδάς, *Υπόκλιση στον πειρασμό*, σσ. 44-46].

Αξίωμα τρίτο: *Τεχνικές αποπλάνησης της ομορφιάς.* Υπάρχουν τεχνικές να ομορφύνει κανείς τη ζωή του και να προστατευτεί από την έκθεσή του στην καταστροφική δύναμη του απόλυτου ερωτικού πάθους ή στον μαρασμό λόγω πλήξης. Εξηγούμαι: Η πραγματικότητα στην καθημερινότητά της για τους ευφυείς και τους ευαίσθητους είναι αφόρητη. Τους συνθλίβουν ο χρόνος που περνά, η πλήξη, η ασχήμια και η ηλιθιότητα των άλλων, που συνήθως βγάζουν τα περισσότερα χρήματα, καταστρέφουν τα πάντα, ζουν προκλητικά και παίρνουν αποφάσεις κρίσιμες για το παρόν και το μέλλον της κοινωνίας, ερήμην της μάλιστα, ενώ οι ίδιοι είναι απαίδευτοι και ανίδεοι. Η μόνη σωτηρία των ευφύων και ευαίσθητων είναι το να αποκτήσουν ένα καταφύγιο («χρονικό καταφύγιο» κατά τον Αλαίν Μπαντιού), έναν τόπο δημιουργικής επώασης, όπου εκεί θα αποσύρονται. Σ' αυτό το καταφύγιο που θα τους σώζει από την καθημερινή βαρβαρότητα –από αυτό το ποτάμι του χρόνου που παρασύρει τα πάντα– εκεί μέσα σ' αυτό το καταφύγιο μπορούν να ονειρεύονται και να δημιουργούν, αρκεί να ενεργοποιήσουν κάποιες τεχνικές, κάποια μαγικά τεχνάσματα. Ποιες είναι αυτές οι τεχνικές; Ο Ιγνάτης τις δείχνει στα διηγήματά του, και μάλιστα στο τελευταίο, «Το αλλόκοτο ημερολόγιο του Κύριλλου και οι φίλοι του», σχεδόν τις διδάσκει εργαστηριακά πίσω από το προσωπίο του μεθοδικού θηρευτή της ομορφιάς Κύριλλου. Προτείνει, λοιπόν, ο Ιγνάτης στα διηγήματά του: άσκηση καθημερινή στην αναζήτηση της ομορφιάς, αλλαγή της τροχιάς και της στάσης του βλέμματος, που σημαίνει δες τον κόσμο αλλιώς, παίξε μαζί του, αξιοποίησε τη δύναμη της φαντασίας και τις δυνατότητες που σου προσφέρει η φαινομενικότητα. Μην σε τρομάζει η διάψευση. Παιχνίδι είναι. Ένας χορός. Ένα τάνγκο. «No mistakes in Tango, no like life...», για να θυμηθούμε την υπέροχη αυτή ατάκα από «Το άρωμα γυναίκας» με τον Αλ Πατσίνο. Επίσης, μάθε να παίζεις με τον χρόνο, προτείνει ο συγγραφέας, που σημαίνει να δίνεις διάρκεια στη στιγμή την όμορφη, κατά πως μας το δίδαξε με την ποίησή του ο Ελύτης, με το να τη στοχάζεσαι, να ονειροπολείς, να δημιουργείς καινούρια έργα, να δοκιμάζεις νέες σκέψεις, καινούριες σχέσεις, να πειραματίζεσαι...

Είναι αλήθεια ότι ο ερωτευμένος ζει ένα όνειρο, ψευδαίσθηση θα το ονόμαζαν οι άλλοι οι μη ερωτευμένοι. Ο κόσμος του είναι μαγεμένος και ο ίδιος νιώθει να

υπερχειλίζει από ζωτικότητα. Τη μεταμορφωτική δύναμη του έρωτος και τη σχέση του με την καλλιτεχνική δημιουργία επισημαίνει και ο Νίτσε : «Ο ερωτευμένος γίνεται σπάταλος: είναι αρκετά πλούσιος γι' αυτό. Τώρα τολμά, γίνεται τυχοδιώκτης, γίνεται γάιδαρος σε μεγαλοψυχία και αθωότητα· πιστεύει στον Θεό και πάλι, πιστεύει στην αρετή, επειδή πιστεύει στην αγάπη· και από την άλλη μεριά, αυτός ο ευτυχισμένος ηλίθιος ανοίγει φτερά και καινούριες ικανότητες, και ακόμη και η πόρτα της τέχνης είναι ανοιχτή γι' αυτόν». [Φρίντριχ Νίτσε (μτφ. Σαρίκας Ζήσης) 2001, *Η θέληση για δύναμη*, σελ. 374].

Ο κόσμος του ερωτευμένου είναι μαγεμένος, αυτό είναι αλήθεια. Αλήθεια είναι όμως και ότι η μαγεία του έρωτος κάποτε τελειώνει. Μπορεί να διαρκέσει κάποιες ώρες, μέρες, μήνες και χρόνια, αλλά τελειώνει –ο Ρίλκε θα έλεγε ότι μεταμορφώνεται αλλά εμείς δεν μπορούμε να διακρίνουμε τις μεταμορφώσεις του– και ακολουθεί έπειτα η απομάγευση, η διάλυση των ψευδαισθήσεων. Αυτή η φάση είναι η πιο επικίνδυνη, γιατί ο ερωτευμένος χάνει το έδαφος κάτω από τα πόδια του και ο κόσμος του ξαναγίνεται όπως ήταν πάντα ο αδιάφορος κόσμος των πολλών. Αυτός ο ασταθής, φευγαλέος και βραχύβιος έρωτας περιγράφεται με ιδιαίτερη ενάργεια από τον Ιγνάτη Χουβαρδά στο διήγημά του με τον εύγλωττο τίτλο «Ένα χέλι που γλιστρά και φεύγει» (σσ. 83-85). Αυτό είναι ο έρωτας : ένα χέλι που γλιστρά και φεύγει...

Πορτρέτα κοριτσιών. Έρωτες ανολοκλήρωτοι ενηλίκων που ακόμη είναι έφηβοι και ίσως έτσι μείνουν για όλη τους τη ζωή, γιατί ο άνθρωπος είναι πάντα ένα βρέφος, κατά πως λέει και ο ποιητής μας Γιώργος Σεφέρης:

[Ταξίδεψα...]

Ταξίδεψα κουράστηκα κι έγραψα λίγο

μα συλλογίστηκα πολύ το γυρισμό, σαράντα χρόνια·

σ' όλες τις ηλικίες ο άνθρωπος είναι ένα βρέφος,

η τρυφερότητα κι η κτηνωδία της κούνιας·

5 τ' άλλα τ' αποτελείώνει η θάλασσα σαν τ' ακρογιάλι,
την αγκαλιά μας και τον ήχο της φωνής μας. [1954;]

Τα κορίτσια του Ιγνάτη Χουβαρδά δεν είναι γυναίκες. Μοιάζουν αρχετυπικά περισσότερο με νεράιδες και με ονειροφαντασίες, γι' αυτό κι όταν χάνονται δεν αφήνουν την πικρή γεύση, σαν και αυτή που αφήνει η γυναίκα όταν χάνεται. Ο συγγραφέας της *Υπόκλισης στον πειρασμό* δια μέσου των αφηγητών του δεν μεμψιμοιρεί για τον ανολοκλήρωτο και διαψευσμένο έρωτα, αλλά προχωρεί παρακάτω, αφαιρεί ένα ακόμη πέπλο κοριτσιού, για να θαυμάσει το επόμενο στο σώμα άλλου. Νεραϊδοκунηγός, θηρευτής εικόνων τους, προτιμά να αγαπήσει μια νεράιδα από μια γυναίκα. Ίσως γιατί μια νεράιδα δεν σε απογοητεύει ποτέ. Γιατί η νεράιδα δεν έχει σώμα, ενώ η γυναίκα έχει. Και το σώμα προσφέρει ευχαρίστηση αλλά και πόνο σε εκείνη που το έχει, αλλά και σε εκείνον που το ξυπνά ερωτικά. Γιατί, το να ονειρεύεσαι μια νεράιδα, έτσι άπιαστη και ασώματη καθώς είναι, πονάει λιγότερο από το να αγαπάς και να ποθείς ερωτικά μια γυναίκα. Γιατί, όταν μια νεράιδα κάποτε σου γυρίσει την πλάτη, όπως τα κορίτσια στα διηγήματά του Ιγνάτη, δεν νιώθεις το βάρος της αβάσταχτης απουσίας της, αλλά έχεις την αίσθηση ότι εξακολουθείτε να συναντιέστε στα όνειρα, αυτά που οι άνθρωποι ξεχνούν μόλις ξυπνήσουν. Ονειρική μορφή η νεράιδα. Γήινη μορφή η γυναίκα. Η κάθε μια κρύβει την άλλη μέσα της και περιμένει τον ζωγράφο – συγγραφέα να γίνει ο καθρέφτης τους. Ο Ιγνάτης με τα διηγήματά του λειτουργεί σαν ένας καθρέφτης που δείχνει στη νεράιδα (κορίτσι) τη γυναίκα που κρύβει μέσα της κοιμισμένη, αλλά δεν την ξυπνά αυτή τη γυναίκα. Αφήνει τη νεράιδα να ονειρεύεται ότι έχει σώμα γυναίκας. Να ονειρεύεται την ηδονή του σώματος της γυναίκας, χωρίς όμως τον πόνο του. Μια υπόκλιση στον πειρασμό, λοιπόν. Μια υπόκλιση στο όνειρο δια χειρός Ιγνάτη Χουβαρδά...

Δημήτρης Βλάχος, Σχολικός Σύμβουλος Φιλολόγων Ροδόπης
Κομοτηνή, καφέ «Οκτώ», 07-04-2016

